Aalto-yliopisto
Kauppakorkeakoulu

HE 241/2020 vp
- Kannustin vaikutukset
- Rahoituksen jakautuminen
- Vaikutukset julkiseen talouteen

Prof. Teemu Malmi

KANNUSTIN ONGELMAT

- Ehdotetussa rahoitusmallissa hyvinvointialueilla ei ole käytännössä minkäänlaisia kannustimia säästöihin tai toiminnan tehostamiseen
- Hyvinvointialueilla rahan käytöstä vastaavat poliittisesti valitut edustajat, jotka ovat hoidon määrästä, laadusta ja saatavuudesta vastuussa oman alueensa äänestäjille.
- Mikä heitä kannustaisi käyttämään vähemmän rahaa näihin palveluihin kuin mitä valtio tarjoaa?
- Valtion rahoitus synnyttää ns. yhteisresurssin ongelman
- Poliittisesti valittujen tahojen kannattaa pyrkiä kasvattamaan hyvinvointialueen menoja, koska kustannusten ylittyessä valtio eli käytännössä pääosin muiden alueiden veronmaksajat maksavat kulut

KANNUSTIN ONGELMAT

- Kun seuraavan vuoden rahoitus määräytyy aikaisempien vuosien toteutuneen rahankäytön perusteella, hyvinvointialueiden päättäjillä on kannustin käyttää rahaa mahdollisimman paljon
- Jos hyvinvointialue onnistuisi tehostamaan toimintaansa, se ei hyödy siitä itse vaan hyöty menee valtiolle – ja lisäksi seuraavan kauden rahoitus pienenisi
- Hyvinvointialueilla on käytännössä kannustin ottaa maksimimäärä lainaa, koska lainan korkokulut lasketaan osaksi toiminnan toteutuneita kustannuksia, jonka pohjalta jaettava rahamäärä määräytyy
- Jos hyvinvointialueen rahat eivät riitä, valtiolla on velvollisuus antaa lisää – miksi pysyä annetussa raamissa?

KANNUSTIN ONGELMAT

- Annetun rahamäärän voi ylittää kerran kolmessa vuodessa ilman pelkoa arviointimenettelystä

Mahdollinen ratkaisu:

- Hyvinvointialueiden tulisi kattaa valtion laskennallisen mallin tarjoaman rahoituksen ylittävät menot oman alueensa kansalaisia verottamalla

RAHAN JAKOON LIITTYVÄT ONGELMAT

- Lähtökohtaisesti tarveperusteinen rahoitus on hyvä ajatus
- THL:n mallissa ei huomioida alueellisia kustannustasoeroja palkoissa, vuokrissa, yms. => nämä tulisi huomioida
- Jos kustannustaso nousee kasvukeskuksissa muuta maata nopeammin, tästä kasvusta syntyvä lisärahoitus jakautuu alueille, joilla tarvevakiot ovat suurimmat. Tämä ei ole oikeudenmukaista ja tulisi korjata

RAHAN JAKOON LIITTYVÄT ONGELMAT

- Nykyisessä mallissa sairausluokitukset vaikuttavat puuttelisilta. Esim. HUS:n kustannuksista mallissa olevat sairausluokat kattavat noin puolet
- Puutteellisilla sairausluokituksilla arvio yksilön sote-palveluiden todellisesta tarpeesta on virheellinen. Myös arvio tarvekertoimista alueittain on virheellinen, koska monien sairauksien yleisyydessä on alueellisia eroja. => voidaan korjata ottamalla malliin lisää sairausluokituksia

RAHAN JAKOON LIITTYVÄT ONGELMAT

- THL:n avustuksella suorittamamme robustisuustarkastelut osoittavat, että pienetkin muutokset mallissa vaikuttavat tarvekertoimiin.
- Myös tilastollinen epävarmuus on niin suurta, että mallilla nykymuodossaan voisi käytännössä perustella hyvin erilaisen rahanjaon ilman, että eroja rahanjaossa on mahdollista perustella alueiden sote-palveluiden tarve-eroilla.
- Rahoitusmalli ei huomio esimerkiksi yliopistosairaaloiden opetus- ja tutkimustoiminnasta aiheutuvia korkeampia kustannuksia.

RAHAN JAKOON LIITTYVÄT ONGELMAT

- Ennen kuin mallia on kehitetty pidemmälle sen perusteella ei tulisi jakaa miljardien rahoitusta hyvinviontialueille
- Jos raha ei jakaudu oikeudenmukaisesti ja aitoon tarpeeseen perustuen, on todennäköistä, että alueet jotka saavat mallilla liian vähän rahaa suhteesa tarpeeseen tulevat ylittämään allokaationsa / pyytämään valtiolta lisää

VAIKUTUKSET JULKISEEN TALOUTEEN

- Negatiivisista kannustimista johtuen on todennäköistä, että sote-menot kasvavat oletettua ennemmän
- Kun tähän lisätään muutoskustannukset, väliportaan hallinnon kustannukset, palkkaharmonisointi, siirtymäajan tasaus ja riittävän laajan oman tuotannon investointikustannukset, on vaikea nähdä miten ehdotettu uudistus auttaisi julkistalouden kestävyysvajeen paikkaamisessa